

บทที่ 9

ทฤษฎีใหม่

“ทฤษฎีใหม่” เป็นส่วนหนึ่งของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ชี้ให้เห็นถึงการจัดการทรัพยากรสำหรับทำมาหากิน คือที่ดินและแหล่งน้ำ ซึ่งถือว่าเป็นรูปแบบของการทำเกษตรกรรมรูปแบบหนึ่งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานให้กับประชาชนคนไทยนำไปใช้ นำไปปฏิบัติเพื่อการดำรงชีพ ทฤษฎีใหม่มีพื้นฐานแนวคิดทางการเกษตรแบบผสมผสาน โดยมุ่งเน้นระบบเศรษฐกิจแบบการผลิตเพื่อยังชีพ เพื่อให้เกษตรกรมีผลผลิตพอกินตลอดปี หลังจากนั้นผลผลิตที่เหลืออาจนำมาแปรรูปหรือนำมาจำหน่าย เพื่อเพิ่มพูนรายได้ให้กับเกษตรกรได้อีกทางหนึ่ง ซึ่งทฤษฎีใหม่นี้เป็นการบูรณาการศาสตร์แขนงต่าง ๆ เข้าด้วยกัน อาทิ การเกษตร การอุตสาหกรรมและเทคโนโลยี การบริหารจัดการ การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ซึ่งเป็นการพัฒนาแนวใหม่สำหรับประชาชนและชุมชนทั่วประเทศ ในอันที่จะก้าวไปสู่คุณภาพชีวิตที่ดี พอกินพอกิน สามารถพึ่งตนเองได้ ขณะเดียวกันก็จะนำพาสังคมและประเทศชาติไปสู่การพัฒนาที่มีความยั่งยืนได้ในที่สุด ในบทนี้เป็นการกล่าวถึง ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีใหม่ ประโยชน์ของทฤษฎีใหม่ ปัญหาและอุปสรรคของทฤษฎีใหม่ ข้อควรระมัดระวังสำหรับทฤษฎีใหม่ ความสำคัญและความสำเร็จของทฤษฎีใหม่ รวมถึงการนำทฤษฎีใหม่ไปใช้ในการพัฒนาชุมชน

ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแนวทางการแก้ไขปัญหาการพัฒนาประเทศและการพัฒนาชุมชนไว้หลายแนวทาง แนวพระราชดำริซึ่งเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวาง คือแนวพระราชดำริเรื่อง การเกษตรทฤษฎีใหม่และเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเป็นที่รู้จักกันทั่วไปว่า “ทฤษฎีใหม่ของในหลวง”

ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ คือการพัฒนาด้านการเกษตร โดยทำการเพาะปลูกพืชหลายอย่างในที่เดียวกัน หรือปลูกผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกัน โดยได้ทรงมีพระราชกระแสรับสั่งให้มูลนิธิชัยพัฒนาทดลองทำการเกษตรทฤษฎีใหม่เมื่อปีพ.ศ.2532 ในที่ดินประมาณ 15-16 ไร่ ที่มีสภาพแห้งแล้งขาดธาตุอาหาร ซึ่งอยู่ติดกับวัดมงคลชัยพัฒนา จังหวัดสระบุรี โดยใช้หลักการประสานงานระหว่าง “ชาวบ้าน” “วัด” และ “ราชการ” เรียกย่อ ๆ ว่า “บวร” ทรงให้วัดเป็นศูนย์กลางความร่วมมือ เพราะทรงมีวัตถุประสงค์ให้ชาวบ้าน วัดและราชการได้รู้จักสามัคคีช่วยเหลือกันพัฒนาท้องถิ่น หลังจากทดลองจนประสบผลสำเร็จในปี 2535 จึงขยายผลไปดำเนินการที่บ้ากุดต่อแก่น ตำบลคุ้มเก่า อำเภอเขาวง จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งเป็นถิ่นทุรกันดาร แห้งแล้งมาก อาศัยเพียงน้ำค้างหล่อเลี้ยงเมล็ด

ข้าวเท่านั้น นา ไร่ ได้ผลผลิตเพียง 2-3 ถังต่อไร่ เมื่อนำหลักการพัฒนาทฤษฎีใหม่ไปใช้ก็ประสบผลสำเร็จ โดยได้ผลผลิตไร่ละกว่า 20 ถัง ทำให้ชาวบ้านมีความสุข บุตรหลานที่จากไปต่างถิ่นก็กลับมาอยู่บ้านกับครอบครัวอย่างอบอุ่น (วิวัฒน์ ศัลยกำธร, 2540 : 47)

ทฤษฎีใหม่ (New theory) หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า โครงการพัฒนาพื้นที่เกษตรน้ำฝนอันเนื่องมาจากพระราชดำริ แท้จริงแล้วพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงทำมานานแล้ว โดยให้เกษตรกรทำการปลูกพืชหมุนเวียนและหรือปลูกพืชไว้ให้หลายหลากชนิดบนพื้นที่เดียวกันอย่างที่เราเรียกว่า “ไร่นาผสมผสานหรือไร่นาสวนผสม” ด้วยวิธีการจัดการทรัพยากรอย่างเหมาะสมด้วยการใช้ประโยชน์ในที่ดิน โดยให้มีการจัดสร้างแหล่งน้ำในที่ดินสำหรับการทำการเกษตรแบบผสมผสาน เพื่อให้เกษตรกรสามารถเลี้ยงตัวเองได้ ให้มีรายได้ไว้ใช้จ่ายและมีอาหารไว้สำหรับบริโภคตลอดปี เพื่อเป็นการเฉลี่ยความเสี่ยงไม่ให้เกิดความเสียหายเมื่อตลาดหรือสภาพแวดล้อมเกิดความแปรปรวนหรือเกิดวิกฤติขึ้น (กรมวิชาการ, 2539 : 34-38) เรื่องนี้พระองค์ได้ทรงนำมาเน้นย้ำอีกครั้งเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ.2537 โดยสาระเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่มีเนื้อความดังนี้

...ทฤษฎีใหม่นี้มิได้เป็นการแจกจ่ายที่ดิน เป็นที่ดินของประชาชนเอง เรื่องนี้เริ่มต้นที่จังหวัดสระบุรี ที่ต้องพูดเพราะว่าแม่ได้พูดเรื่องที่เป็นต้นเหตุของเรื่องนี้มาแล้ว แต่ว่าไม่ได้พูดอย่างชัดแจ้ง เรื่องนี้เริ่มที่สระบุรีเมื่อหลายปีแล้ว ก่อนหน้านั้นได้มีจินตนาการความคิดฝันไม่ได้ไปดูตำราไม่ได้ค้นตำรา แต่ค้นในความคิดฝันในจินตนาการ เรานึกถึงว่าจะต้องมีแห่งหนึ่งที่จะเข้ากับเรื่องของเรา

เรื่องของเราเกี่ยวข้องกับบุคคลหนึ่งที่มีบรรพบุรุษมาจากอินเดีย ผ่านลังกาแล้วมายังเมืองไทยบรรพบุรุษเขาไปพระพุทธบาทสระบุรี พระเจ้าอยู่หัวในครั้งก่อนโน้น โปรดเสด็จไปสระบุรีกับเสนาม้ายักษ์เพื่อนมัสการพระพุทธบาทสระบุรี ใกล้อำเภอมะเมือง มีวัดแห่งหนึ่งชื่อว่า “วัดมงคล” เขาชอบเพราะคำว่า “มงคล” นั้นมันดี มันเป็นมงคล มันก้าวหน้า เขาผ่านมาและได้ไปดูวัดแห่งนั้นและได้บริจาคเงินให้กับวัดสำหรับสร้างอุโบสถ ปู่ของพระเอกก็ยังสามารถให้เงินส่วนหนึ่งสำหรับสร้างฝายเพราะที่ตรงนั้นไม่ค่อยเหมาะสมสำหรับทำนา นี่ก็ประมาณ 90 ปีมาแล้ว ลงท้ายเรื่องนี้ซึ่งเป็นเรื่องในจินตนาการก็เป็นจริง

ได้ดูแผนที่สระบุรีทุกอำเภอ หา ๆ ไปลงท้ายได้เจอวัดชื่อมงคลอยู่ห่างจากอำเภอมะเมือง ประมาณ 10 กิโลเมตร แล้วก็เหมาะในการพัฒนา จึงไปซื้อที่ ซื้อด้วยเงินส่วนตัวและเพื่อนฝูงได้ร่วมบริจาคเงินจำนวนหนึ่ง ได้ซื้อ 15 ไร่ ที่ใกล้วัดมงคล หมู่บ้านวัดใหม่มงคล ได้ส่งคนไปพบชาวบ้าน เขาก็ไม่ทราบว่ามีมาจากไหน ไปพบชาวบ้านสืบถามว่าที่นี่มีที่จะขายไหม เขาก็เชิญขึ้นไปบนบ้าน แล้วเขาก็บอกว่าตรงนี้มี 15 ไร่ที่เขาจะขาย ในที่สุดก็ซื้อก่อนตั้งมูลนิธิช่วยพัฒนาที่เป็นเวลาประมาณ 7 ปี ไปซื้อที่ตรงนั้นคนพวกนั้นก็งั้นกัน เขาเล่าให้ฟังว่ามีคนเขา

ฝันว่าพระเจ้าอยู่หัวมาแล้วก็มาช่วยเขา เขาก็ไม่ทราบว่าเป็นใคร แต่สักครู่หนึ่งเขามองไปที่ปฏิทินเขามองดู เอ๊ะ คนนี้ คนที่อยู่ข้างหลังพระเจ้าอยู่หัวนั่น เอ๊ะ คนนี้ก็อยู่ข้างหลังพระเจ้าอยู่หัวในรูปใกล้ ๆ เขาก็เลยนึกว่า เอ๊ะ พวกนี้มาจากพระเจ้าอยู่หัว เขาก็เลยบอกว่าขายที่นั่น ก็เลยซื้อที่ 15 ไร่ และไปทำศูนย์บริการ ทางราชการโดยกรมชลประทาน กรมพัฒนาที่ดิน กรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร ทางนายอำเภอและผู้ว่าราชการจังหวัดสระบุรี ได้ช่วยกันทำโครงการนี้ โครงการนี้ใช้เงินของมูลนิธิชัยพัฒนาส่วนหนึ่ง ใช้เงินของราชการส่วนหนึ่ง โดยวิธีขุดบ่อน้ำเพื่อให้น้ำนั้นมาทำการเพราะปลูกตาม “ทฤษฎีใหม่” ซึ่ง “ทฤษฎีใหม่” นี้ยังไม่เกิดขึ้น พอขุดบ่อน้ำนั้น ต่อมาก็ซื้อที่อีก 30 ไร่ ก็กลายเป็นศูนย์พัฒนา แต่ว่าหลักมีว่าแบ่งที่ดินเป็นสามส่วน ส่วนหนึ่งเป็นที่สำหรับปลูกข้าว อีกส่วนหนึ่งสำหรับปลูกพืชไร่ พืชสวนและก็มีทั้งสำหรับขุดสระน้ำ ดำเนินการไปแล้ว ทำอย่างธรรมชาติอย่างชาวบ้านในที่สุดก็ได้ข้าวและได้ผัก ขายข้าวและผักนี้มีกำไร 2 หมื่นบาทต่อปี หมายความว่าโครงการนี้ใช้การได้ เมื่อใช้งานได้ก็ขยายโครงการ “ทฤษฎีใหม่” นี้ โดยให้ทำที่อื่น นอกจากมีสระน้ำในที่นี้แล้วจะต้องมีอ่างเก็บน้ำที่ใหญ่กว่าอีกแห่งเพื่อเสริมสระน้ำ ในการนี้ก็ได้รับความร่วมมือจากบริษัทเอกชนซื้อที่ด้วยราคาที่เป็นธรรม ไม่ใช่ไปเวนคืนและสร้างอ่างเก็บน้ำในบริเวณนั้นบริเวณที่พัฒนาแบบใหม่ ถึงเรียกว่า “ทฤษฎีใหม่” ซึ่งเข้าใจว่าจะดำเนินการไปได้ แต่ในที่อื่นยังไม่ทราบว่าทำได้หรือไม่ ที่นายฯ บอกว่าจะขยายทฤษฎีนี้ไปทั่วประเทศก็ยังไม่แน่ใจว่าจะทำได้หรือไม่ เพราะว่าต้องมีปัจจัยสำคัญคือปัจจัยน้ำ แล้วก็ต้องสามารถที่จะให้ประชาชนเข้าใจและยินยอม ถ้าเขาไม่ยินยอมก็ทำไม่ได้...

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงห่วงใยพสกนิกรชาวไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งสภาวะการขาดแคลนน้ำในการอุปโภคและบริโภค ซึ่งเป็นปัญหาสำคัญของการทำการเกษตรในประเทศไทย ตลอดเวลา ดังพระราชดำรัสเมื่อวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2529 ความว่า

...หลักสำคัญคือต้องมีน้ำบริโภค น้ำใช้ น้ำเพื่อการเพาะปลูก เพราะชีวิตอยู่ที่นั่น ถ้ามีน้ำคนอยู่ได้ ถ้าไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้ ไม่มีไฟฟ้าคนอยู่ได้ แต่ถ้ามีไฟฟ้า ไม่มีน้ำคนอยู่ไม่ได้...

พระราชดำรัสดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงแนวคิดที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงยึดเป็นหลักในการให้ความช่วยเหลือพสกนิกรในชนบทอันเป็นพื้นฐานการคิดค้นทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นการปฏิบัติการเพื่อนำน้ำให้เกษตรกร

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงทำการศึกษาและวิจัยเชิงปฏิบัติเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่มาเป็นเวลานานนับตั้งแต่ปี พ.ศ.2532 ในพื้นที่ส่วนพระองค์ขนาด 16 ไร่ 2 งาน 23 ตารางวา ใกล้วัด

มงคลชัยพัฒนา ตำบลห้วยบง อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรี ทรงมอบให้มูลนิธิชัยพัฒนาที่ทรงจัดตั้งขึ้นมาดำเนินการเพื่อเสริมโครงการของรัฐ ทั้งนี้ก่อนที่จะทรงนำเอกสารออกเผยแพร่ออกอย่างเป็นทางการในปีพ.ศ.2537 นั้น ทรงให้จัดตั้งศูนย์บริหารการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ อยู่ในความรับผิดชอบของมูลนิธิชัยพัฒนา เพื่อเป็นต้นแบบสาธิตการพัฒนาด้านการเกษตร โดยประสานความร่วมมือระหว่างวัด ราษฎรและรัฐ ทำการเผยแพร่อาชีพการเกษตรและจริยธรรมแก่ประชาชนในชนบท โดยทรงหวังว่าหากประสบความสำเร็จก็จะใช้เป็นแนวทางสาธิตในท้องที่อื่น ๆ ต่อไป

การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชประสงค์ให้วัดเป็นศูนย์รวมจิตใจและศรัทธาเพื่อก่อเกิดการประสานการพัฒนาทั้งด้านวัตถุและด้านจิตใจ พร้อมกับเป็นสถานที่ให้ความรู้อบรมและแลกเปลี่ยนวิทยาการด้านการเกษตรกรรม เพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นมีความขยัน ซื่อสัตย์ มีความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีรายละเอียดดังนี้ (อำพล เสนาณรงค์, 2542 : 3-4)

1. เพื่อพัฒนาพื้นที่ขนาดเล็กที่มีสภาพแห้งแล้ง ให้เป็นศูนย์กลางในการบริการด้านการเกษตรกรรมและอื่น ๆ รวมทั้งสาธิตให้ราษฎรสามารถนำไปเป็นรูปแบบการพัฒนาอาชีพเกษตรกรรมไปประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพและสามารถพึ่งตนเองได้

2. เพื่อให้วัด ประชาชนรวมทั้งหน่วยงานของรัฐ ร่วมกันดำเนินกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาชุมชน

3. เพื่อให้เกษตรกรที่มีพื้นที่ทำกินน้อย สามารถยกระดับผลผลิตในไร่นาของตนเองให้สามารถพึ่งตนเองได้ในระดับหนึ่ง บนรากฐานของความประหยัดและความสามัคคีในท้องถิ่น

การดำเนินงานพัฒนาพื้นที่บริเวณวัดมงคลชัยพัฒนาจัดแบ่งพื้นที่ออกเป็น 2 แปลง เพื่อศึกษาและสาธิตการเกษตรกรรมแก่ราษฎรให้สามารถนำรูปแบบการปฏิบัติจากสภาพพื้นที่จริงไปประยุกต์ใช้กับการพัฒนาในพื้นที่ของตนเองต่อไป ดังนี้

พื้นที่แปลงที่ 1 เป็นแปลงสาธิตการเกษตรกรรมแบบผสมผสาน โดยเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2532 ทำการปรับปรุงบำรุงอินทรีย์วัตถุเพิ่มขึ้น จากนั้นศึกษาและสาธิตการปลูกพืชชนิดต่าง ๆ เช่น ส่วนพืชตระกูลมะ สวนสมุนไพรร สวนไม้ผลในที่ดิน สวนมะลิ สวนพรรณไม้หอมเฉลิมพระเกียรติ แปลงทดสอบการปลูกต้นไม้ต่างระดับในสภาพยกทรง ซึ่งได้แก่ กระท้อน ส้มโอ มะปราง มะขาม ลำไย ลิ้นจี่ มังคุดและขุดสระน้ำสำหรับเลี้ยงปลา พร้อมกับปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน ตลอดจนเพื่ออนุรักษ์ดินและน้ำ นอกจากนี้ยังมีโรงเพาะเห็ดเพื่อให้ผู้สนใจได้เข้ามาศึกษาและนำผลการทดลองจากการปลูกพืชชนิดต่าง ๆ ไปปฏิบัติกับพื้นที่ของตนเองต่อไป

พื้นที่แปลงที่ 2 แปลงสาธิตทฤษฎีใหม่ จำนวน 15-2-24 ไร่ ดำเนินการด้านเกษตรกรรมตามแนวทางทฤษฎีใหม่ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานดำริไว้ ซึ่งเป็นหลักการและรูปแบบอันสำคัญต่อการพัฒนาด้านเกษตรกรรม เป็นการบริหารจัดการที่ดินและแหล่งน้ำ เพื่อการเกษตรใน

รูปแบบใหม่ เป็นแนวทางในการพัฒนาของเกษตรกรรายย่อย ที่มีพื้นที่ถือครองโดยเฉลี่ย 10-15 ไร่ และมีสภาพแห้งแล้งขาดแคลนน้ำและธาตุอาหารในดินให้มีสภาพที่สมบูรณ์และสามารถทำประโยชน์ได้สูงสุด เพื่อให้พออยู่พอกิน ไม่ต้องรวยมากแต่พอกินไปตลอดทั้งปี (สุนทร กุลวัฒนารพงศ์, 2544 : 78)

การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเรียกแนวคิดนี้ว่า “ทฤษฎีใหม่ หรือ New Theory” นั้น สมพล พันธุ์ณี (อ้างในนันทนีย์ กมลศิริพิชัยพร, 2549 : 306) อธิบายไว้ว่าเป็นเพราะสาเหตุ ดังนี้

1. เป็นการบริหารและจัดแบ่งที่ดินแปลงเล็กออกเป็นสัดส่วนที่ชัดเจน เพื่อประโยชน์สูงสุดของเกษตรกร ซึ่งไม่เคยมีใครคิดมาก่อน
2. มีการคำนวณโดยหลักวิชาการเกี่ยวกับปริมาณน้ำที่จะกักเก็บให้พอเพียงต่อการเพาะปลูกได้ตลอดปี
3. มีการวางแผนที่สมบูรณ์แบบสำหรับเกษตรกรรายย่อย โดยมีถึงสามขั้นตอนของการจัดสรรทรัพยากร

กล่าวได้ว่า พระราชดำริแนวคิดทฤษฎีใหม่เป็นแนวทางหรือหลักการในการจัดการทรัพยากรระดับไร่นา คือที่ดินและน้ำ เพื่อทำการเกษตรในที่ดินของตนเองที่มีขนาดเล็กให้เกิดประโยชน์สูงสุด อันเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับเกษตรกรที่มีที่ดินอยู่ประมาณ 10-15 ไร่ ให้น้ำในการเกษตรและการเป็นอยู่อย่างพอเพียง เพื่อความพออยู่พอกิน ไม่อดอยาก มีปัจจัยสี่บำรุงหล่อเลี้ยงชีวิตอย่างพอเพียง ไม่ขาดแคลนและมีชีวิตที่เป็นสุขพอสมควรแก่อัตภาพ

แนวคิดพื้นฐานของทฤษฎีใหม่

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระราชทานแนวทางในการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพชีวิตและอาชีพตามแนวทางทฤษฎีใหม่ โดยแบ่งออกเป็น 3 ชั้น ดังนี้ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2541 : 40)

ชั้นที่ 1 ทฤษฎีใหม่ขั้นต้น (การผลิต)

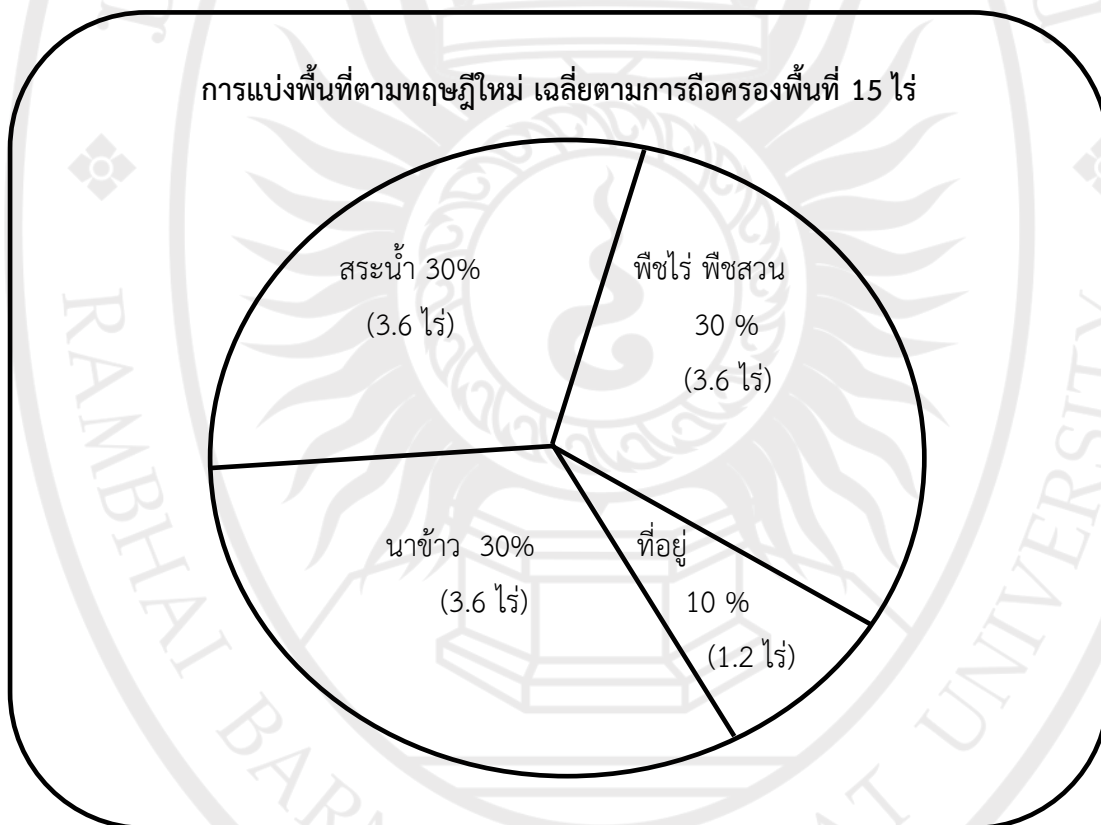
ทฤษฎีใหม่ขั้นที่หนึ่ง หรือที่รู้จักกันดีในอีกชื่อหนึ่งว่า เกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นขั้นเริ่มต้นที่มีความสำคัญเพราะว่าเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการผลิต

หลักพื้นฐานที่สำคัญที่จะปฏิบัติตามทฤษฎีใหม่ขั้นที่หนึ่งนี้ คือเกษตรกรหรือเจ้าของที่ดินต้องมีพื้นที่ทำมาหากินแปลงเล็ก ๆ หรือค่อนข้างจำกัดไม่เกิน 15 ไร่ ทั้งนี้สถานะพื้นฐานของเกษตรกร คือมีพื้นที่น้อย ค่อนข้างยากจน อยู่ในเขตเกษตรน้ำฝนเป็นหลัก โดยในชั้นที่ 1 นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างเสถียรภาพของการผลิต เสถียรภาพด้านอาหารประจำวัน ความมั่นคงของรายได้ ความมั่นคงของชีวิต และความมั่นคงของชุมชนชนบท เป็นเศรษฐกิจพึ่งตนเองมากขึ้น ซึ่งในระยะเริ่มแรกเกษตรกรต้องมีความเป็นอยู่ที่ประหยัด มีความพอเพียงและสามารถเลี้ยงตัวเองได้ก่อน ทั้งนี้ต้องอาศัยความขยัน

มานะ อุดทน รวมถึงต้องรู้ รัก สามัคคี ในท้องถิ่นของตนเอง มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน หลังจากนั้นจึงกำหนดเป้าหมายหรือจุดมุ่งหมายของการผลิตว่า ต้องการผลิตข้าวสำหรับการบริโภคได้เพียงพอตลอดปี โดยครอบครัวหนึ่งทำนา 5 ไร่ ก็จะมีข้าวพอกิน

สำหรับหลักปฏิบัติในการดำเนินงาน จะต้องมีหลักในการบริหารจัดการทรัพยากรดินและน้ำเป็นสำคัญ ร่วมกันกับการบริหารจัดการเวลา เงินทุนและกำลังคน (มูลนิธิชัยพัฒนา. 2537)

การจัดสรรพื้นที่ทำกินและที่อยู่อาศัยตามแนวทางทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวพระองค์ทรงคิดคำนวณเป็นสูตรไว้อย่างคร่าว ๆ ว่า ในพื้นที่แต่ละแปลงควรประกอบไปด้วยนาข้าว 5 ไร่ พืชไร่และพืชสวน 5 ไร่ สระน้ำ 3 ไร่ ที่อยู่อาศัยและอื่น ๆ อีก 2 ไร่ รวมทั้งหมด 15 ไร่ หรือคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 30 : 30 : 30 : 10 ซึ่งสัดส่วนนี้อาจมีการปรับเปลี่ยนหรือยืดหยุ่นได้ตามความเหมาะสมของพื้นที่ ดังภาพที่ 9.1

ภาพที่ 9.1 แสดงสัดส่วนการแบ่งพื้นที่ดินตามทฤษฎีใหม่
ที่มา : กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (2541 : 41)

พื้นที่ส่วนที่หนึ่ง : สระกักเก็บน้ำ

พื้นที่ประมาณร้อยละ 30 ส่วนแรกให้ขุดสระเก็บกักน้ำเพื่อใช้สำหรับเก็บน้ำฝนในฤดูฝนและใช้เสริมการปลูกพืชในฤดูแล้ง ตลอดจนการเลี้ยงสัตว์น้ำและพืชน้ำต่าง ๆ เช่น เลี้ยงปลา ปลูกผักบุง ปลูกผักกะเฉด และอื่น ๆ เป็นต้น

การขุดสระน้ำจำเป็นต้องคำนึงถึงลักษณะของดินว่า มีความสามารถเก็บน้ำได้หรือไม่ ดังนั้นจึงควรมีการตรวจสอบสภาพดินก่อนดำเนินการขุดสระและอีกประการหนึ่ง คือตำแหน่งของการขุดสระน้ำ เนื่องจากสระน้ำต้องอาศัยน้ำฝนจากธรรมชาติ จึงควรอยู่ในพื้นที่ที่สามารถรับน้ำได้มากที่สุด ส่วนพื้นที่ที่อยู่ใกล้กับแหล่งน้ำ ควรขุดสระอยู่ใกล้และต้องสะดวกต่อการนำน้ำไปใช้ประโยชน์ด้วย

ขนาดของสระน้ำที่ขุดต้องมีความสอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศและสภาพแวดล้อม กล่าวคือถ้าเป็นพื้นที่ทำการเกษตรอาศัยน้ำฝนธรรมชาติอย่างน้อยต้องมีน้ำ 1,000 ลูกบาศก์เมตรต่อไร่ (การทำนา 5 ไร่ ปลูกพืชไร่ไม้ผล 5 ไร่ รวมพื้นที่ 10 ไร่ รวมพื้นที่ 10 ไร่ ต้องใช้น้ำ 10,000 ลูกบาศก์เมตร) ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงการระเหยของน้ำในอ่างเก็บน้ำหรือสระน้ำ เพราะโดยเฉลี่ยแล้วในแต่ละวันน้ำจะระเหยออกไปประมาณวันละ 1 เซนติเมตร ถ้าฝนไม่ตกนานวันก็ต้องคำนวณปริมาณน้ำและใช้น้ำอย่างประหยัดและเกิดประสิทธิผลมากที่สุด ขณะเดียวกันก็ต้องหาแหล่งน้ำเพิ่มเติมไว้ด้วย

ส่วนพื้นที่ทำการเกษตรที่อยู่ใกล้กับแหล่งน้ำหรือเขตชลประทาน สระน้ำอาจมีขนาดเล็กหรือตื้น แคบหรือกว้างตามความเหมาะสม เพราะมีน้ำเข้ามาเติมอยู่เรื่อย ๆ อย่างไรก็ตาม การขุดสระหรืออ่างเก็บน้ำ เกษตรกรจำเป็นต้องได้รับความช่วยเหลือจากหน่วยงานภายนอก เช่น หน่วยงานราชการ หน่วยงานเอกชนหรือองค์กรมูลนิธิต่าง ๆ

สำหรับการจัดการดิน ในระหว่างการขุดสระน้ำจะมีดินที่ถูกขุดขึ้นมาเป็นจำนวนมาก หน้าดินควรแยกกองไว้ต่างหาก เพื่อนำดินไม่ตีมาถมทำขอบสระหรือยกร่องเพื่อปลูกไม้ผล การดูแลรักษาสระน้ำ ควรปลูกหญ้าแฝกล้อมรอบบริเวณขอบสระเพื่อเป็นการป้องกันการพังทลายของดินและสามารถป้องกันการระเหยของน้ำได้อีกด้วย

พื้นที่ส่วนที่สอง : ปลูกข้าว

พื้นที่ส่วนที่สองร้อยละ 30 นี้ให้ปลูกข้าวเพื่อใช้บริโภคสำหรับครอบครัวให้พอเพียงตลอดทั้งปี ไม่ต้องไปซื้อหาในราคาแพง ทุกครัวเรือนสามารถอยู่รอดและพึ่งตนเองได้

นอกจากนี้การปลูกข้าวจะต้องพิจารณาถึงการคัดเลือกพันธุ์และเทคโนโลยีในการผลิตที่มีความเหมาะสมกับสภาพพื้นที่ ตลอดจนลักษณะสังคมของเกษตรกร ควรปลูกข้าวสำหรับการบริโภคก่อนแล้วจึงใช้พื้นที่นาที่เหลือปลูกข้าวพันธุ์อื่นที่ตลาดต้องการเป็นลำดับรองลงมา

พื้นที่ส่วนที่สาม : ปลูกไม้ผล พืชไร่ พืชผัก

พื้นที่ส่วนที่สามร้อยละ 30 ของพื้นที่ ให้ปลูกไม้ผล พืชไร่ พืชสวน พืชสมุนไพร ฯลฯ เพื่อใช้ในการบริโภค ถ้าเหลือจากการบริโภคก็นำไปจำหน่ายเพื่อเป็นการเสริมรายได้ การปลูกพืช

หลากหลายชนิดจะเป็นการช่วยกระจายเงินทุน แรงงาน น้ำและปัจจัยการผลิตต่าง ๆ ตลอดจนช่วยลดความเสี่ยงของความแปรปรวนอันเกิดจากธรรมชาติ เศรษฐกิจและความเสียหายที่เกิดจากโรคพืชหรือแมลงศัตรูพืชด้วย

แนวทางในการเลือกปลูกพืชผสม พืชหลายชนิดทำประโยชน์ได้มากกว่าหนึ่งอย่างหรืออเนกประสงค์ การเลือกปลูกพืชผสมผสานหลายอย่างในพื้นที่เดียวกันต้องอาศัยคำแนะนำทางวิชาการและประสบการณ์หรือภูมิปัญญาชาวบ้าน เพราะพืชพรรณบางชนิดอยู่ร่วมกันได้ บางชนิดปลูกร่วมกันไม่ได้

พื้นที่ส่วนที่สี่ : ที่อยู่อาศัยและโรงเรียนรวมถึงอื่น ๆ

พื้นที่ส่วนที่สี่ คือร้อยละ 10 สำหรับไว้ใช้เป็นที่อยู่อาศัย เลี้ยงสัตว์ ถนน คันดิน โรงเรียนเรือนเพาะชำและอื่น ๆ

การเลี้ยงสัตว์และเลี้ยงปลาควรคำนึงถึงแรงงาน เงินทุนและพื้นที่ที่เหลือ เพื่อเป็นรายได้เสริมและอาหารประจำวันสำหรับครอบครัว เช่น หมู ไก่ ปลา เป็ด กบ เป็นต้น สำหรับเทคนิคในการเลี้ยงสัตว์ตามแนวทางทฤษฎีใหม่สามารถขอคำแนะนำและคำปรึกษาจากนักวิชาการ เช่นเดียวกับการปลูกพืช การสร้างโรงเรียน คอกสัตว์หรือเล้าสัตว์ครอบบ่อปลาหรือการขุดบ่อปลาให้มีระดับความลึกต่าง ๆ กัน เป็นต้น

ขั้นที่ 2 ทฤษฎีใหม่ขั้นกลาง (การรวมพลัง)

เมื่อเกษตรกรเข้าใจในหลักการและได้ปฏิบัติในที่ดินของตนจนได้ผลผลิตแล้ว ก็ต้องเริ่มก้าวไปสู่ขั้นที่สอง คือให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ในการที่เข้ามาร่วมแรง ร่วมใจกันดำเนินการในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. **การผลิต** เกษตรกรจะต้องร่วมมือในการผลิตโดยเริ่มตั้งแต่ ขั้นเตรียมดิน การหาพันธุ์พืช ปุ๋ย การหาน้ำและอื่น ๆ เพื่อการเพาะปลูก
2. **การตลาด** เมื่อมีผลผลิตแล้ว จะต้องเตรียมการต่าง ๆ เพื่อการขายผลผลิตให้ได้ประโยชน์สูงสุด เช่น การเตรียมลานตากข้าวร่วมกัน การจัดหายุ้งรวบรวมข้าว เตรียมหาเครื่องสีข้าว ตลอดจนการรวมตัวกันขายผลผลิตให้ได้ราคาดีและเป็นการลดค่าใช้จ่ายลงด้วย
3. **ความเป็นอยู่** เกษตรกรจะต้องมีความเป็นอยู่ที่ดีพอสมควร โดยมีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต เช่น อาหารการกินต่าง ๆ กะปิ น้ำปลา เสื้อผ้าที่พอเพียง
4. **สวัสดิการ** ในแต่ละชุมชนควรมีสวัสดิการและบริการที่จำเป็น เช่น มีสถานอนามัยเมื่อยามป่วยไข้หรือมีกองทุนไว้ให้กู้ยืมเพื่อประโยชน์ในกิจกรรมต่าง ๆ
5. **การศึกษา** มีโรงเรียนและชุมชนมีบทบาทในการส่งเสริมการศึกษา เช่น มีกองทุนเพื่อการศึกษาเล่าเรียนให้แก่เยาวชนของชุมชนเอง

6. สังคมและศาสนา ชุมชนควรเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาสังคมและจิตใจ โดยมีศาสนาเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน

กิจกรรมทั้ง 6 กิจกรรมดังกล่าวข้างต้น จะต้องได้รับความร่วมมือจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง อาทิ ส่วนราชการ องค์กรเอกชน มูลนิธิต่าง ๆ ตลอดจนสมาชิกในชุมชนด้วย

ขั้นที่ 3 ทฤษฎีใหม่ขั้นก้าวหน้า (การร่วมมือกับแหล่งทุน)

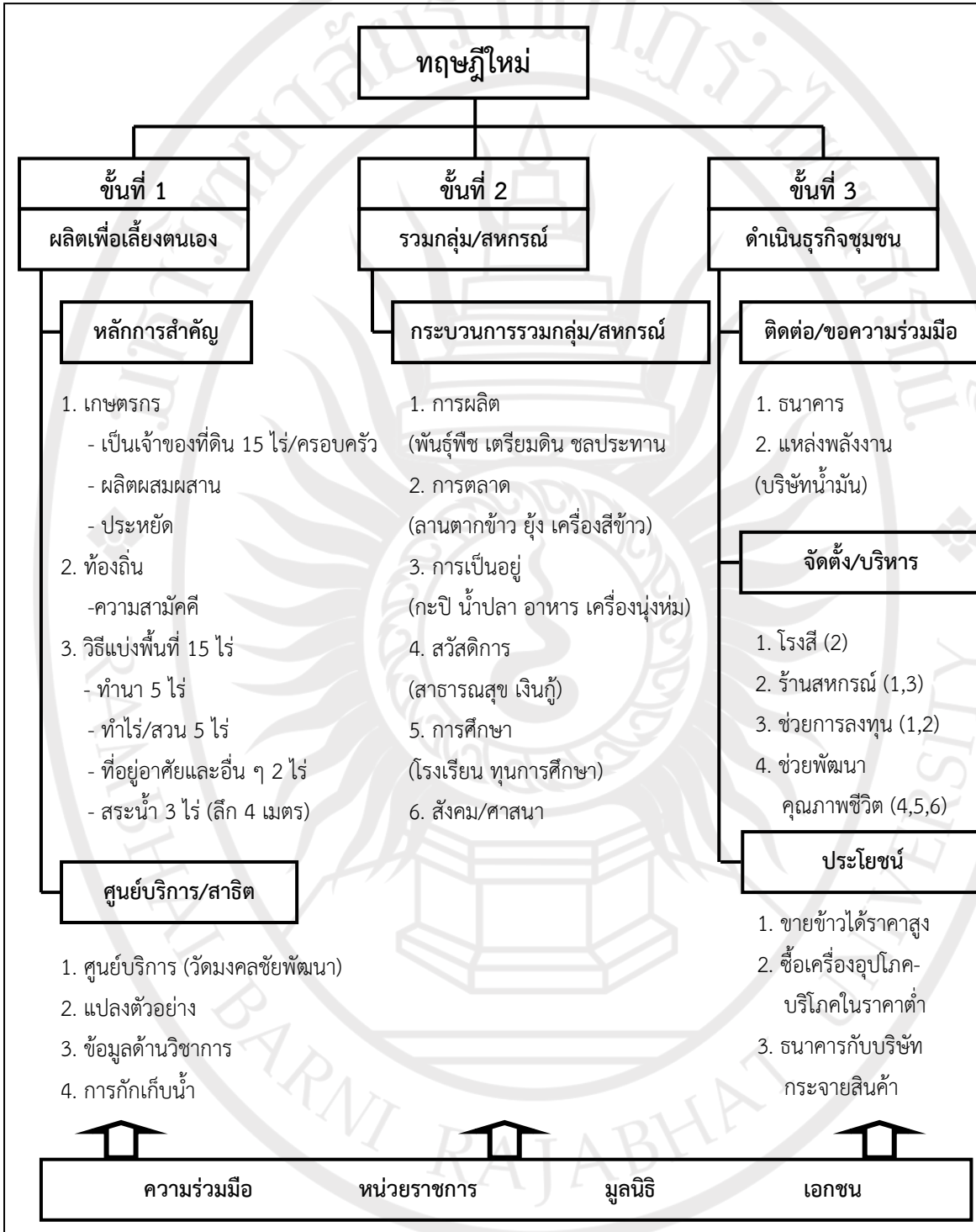
เมื่อดำเนินการผ่านพ้นขั้นที่สองแล้ว เกษตรกรจะมีรายได้ดีขึ้นฐานะมั่นคงขึ้น เกษตรกรหรือกลุ่มเกษตรกรก็ควรพัฒนาก้าวหน้าไปสู่ขั้นที่สามต่อไป คือการติดต่อประสานงานเพื่อจัดหาทุนหรือแหล่งเงินทุน เช่น ธนาคารพาณิชย์ องค์กรการเงิน รวมถึงบริษัทห้างร้านเอกชน เช่น บิมน้ำมัน ร้านขายปุ๋ย เป็นต้น เข้ามาช่วยในการทำธุรกิจ การลงทุนและพัฒนาคุณภาพชีวิต ทั้งนี้ฝ่ายเกษตรกรและฝ่ายธนาคารกับบริษัทจะได้รับประโยชน์ร่วมกัน กล่าวคือ

1. เกษตรกรขายข้าวได้ในราคาสูง ไม่ถูกกดราคา
2. ธนาคารกับบริษัทสามารถซื้อข้าวบริโภคในราคาต่ำ ซื้อข้าวเปลือกโดยตรงจากเกษตรกรและนำมาสีเอง
3. เกษตรกรซื้อเครื่องอุปโภคบริโภคได้ในราคาต่ำ เพราะรวมกันซื้อเป็นจำนวนมาก (เป็นร้านสหกรณ์ ซื้อในราคาขายส่ง)
4. ธนาคารกับบริษัทจะสามารถกระจายบุคลากร เพื่อไปดำเนินการในกิจกรรมต่าง ๆ ให้เกิดผลดียิ่งขึ้น

เปรม ตินสุลานนท์ (2541) มีความเห็นว่า ทฤษฎีใหม่มีความลึกซึ้งและเป็นแก่นแห่งการพัฒนาอย่างแท้จริง ไม่ใช่เพียงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการเกษตรเท่านั้น แต่ยังเกี่ยวเนื่องกับชุมชน เกี่ยวเนื่องกับชนบท เกี่ยวเนื่องกับการผลิต เกี่ยวเนื่องกับวิทยาศาสตร์ เกี่ยวเนื่องกับธรรมชาติ เกี่ยวเนื่องกับการปกครอง เกี่ยวเนื่องกับการรวมตัวของสมาชิกครอบครัว และที่สำคัญที่สุดคือ เกี่ยวเนื่องกับวิถีคิดและจิตสำนึกของคน ทั้งนี้เพราะปรัชญาแห่งทฤษฎีใหม่เป็นปรัชญาที่ว่าด้วยการพัฒนาอย่างสมบูรณ์ที่สุด เป็นการมองสังคมอย่างองค์รวมไม่แยกการพัฒนาออกจากกัน

สรุปได้ว่า แนวคิดทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นแนวทางปฏิบัติสำหรับบรรเทาความยากจนให้แก่ครัวเรือนเกษตรกรให้สามารถยืนหยัดได้ด้วยตนเองและเพื่อให้เกษตรกรสามารถพึ่งพาตนเองได้ด้วยวิธีการง่าย ๆ แบบค่อยเป็นค่อยไปตามศักยภาพ ตามกำลังความรู้ความสามารถและภูมิปัญญาของตนเอง เพื่อให้พอมีพอกินไม่อดอยากในเบื้องต้น ต่อจากนั้นจึงค่อยยกระดับไปสู่ขั้นก้าวหน้า เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของประชาชน ชุมชนและสังคมให้ดีขึ้นตามลำดับ โดยอาศัยการรวมพลังในรูปของกลุ่มหรือสหกรณ์และการร่วมมือกับองค์กรนอกชุมชน ไม่ว่าจะเป็นส่วนราชการ มูลนิธิและองค์กรเอกชน เพื่อขอรับการสนับสนุน ช่วยเหลือด้านการติดต่อประสานงาน การจัดหาทุนหรือแหล่งเงิน รวมทั้งร่วมมือกันในการลงทุนเพื่อการผลิต การแปรรูป

การจำหน่ายและการยกระดับพัฒนาคุณภาพชีวิต สามารถสรุปการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริได้ ดังภาพที่ 9.2

ภาพที่ 9.2 สรุปการเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ

ที่มา : กระทรวงมหาดไทย (2541 : 22)

ประโยชน์ของทฤษฎีใหม่

จากพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ.2537 เกี่ยวกับทฤษฎีใหม่ สามารถสรุปประโยชน์ของทฤษฎีใหม่ได้ ดังนี้

1. ทำให้ประชาชนมีพอยู่พอกินตามอัตภาพ คือพอยู่พอกิน ไม่อดอยากลำบากและสามารถเลี้ยงตนเองได้ตามหลักของเศรษฐกิจพอเพียง
2. ในปีที่ฝนตกถูกต้องตามฤดูกาล น้ำดีตลอดปีสามารถทำให้มีรายได้เพิ่มมากขึ้นได้
3. ทฤษฎีใหม่มีไว้ป้องกันการขาดแคลนน้ำ ถ้าในหน้าแล้งมีน้ำน้อยก็สามารถเอาน้ำที่กักเก็บไว้มาใช้ได้โดยไม่ต้องอาศัยชลประทานระบบใหญ่
4. ในกรณีที่เกิดอุทกภัยก็สามารถฟื้นตัวได้และช่วยเหลือตัวเองได้ในระดับหนึ่ง โดยทางราชการไม่ต้องช่วยเหลือมาก อันเป็นการประหยัดงบประมาณด้วย

ปัญหาและอุปสรรคของทฤษฎีใหม่

การทำเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวทางของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวนั้น สนธยา พลศรี (2547 : 223) กล่าวว่า การเกษตรทฤษฎีใหม่จะมีปัญหาและอุปสรรคที่สำคัญ ดังนี้

1. สระน้ำจะรับน้ำได้เต็มในฤดูฝน แต่จะมีการระเหยของน้ำโดยเฉลี่ยวันละ 1 เซนติเมตรในวันที่ไม่มีฝนตกเลย 300 วัน ระดับน้ำจะลดลง 3 เมตร (ในกรณี 3 ใน 4 ของ 19,000 ลูกบาศก์เมตร ดังนั้นน้ำจะเหลือใช้ได้ 4,750 ลูกบาศก์เมตร) จึงต้องมีการเติมน้ำให้เพียงพอ
2. การที่จะต้องจัดหาแหล่งน้ำเพิ่มเติม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงยกกรณีตัวอย่างโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณวัดมงคลชัยพัฒนาว่า มีอ่างเก็บน้ำความจุ 8,000 ลูกบาศก์เมตร เมื่อหักการระเหยของน้ำออกแล้วจะเหลือน้ำสำหรับการเกษตร 800 ไร่ ในขณะที่มีพื้นที่ทั้งหมด 3,000 ไร่ แบ่งออกเป็น 200 แปลง อ่างน้ำที่เก็บน้ำไว้จะเลี้ยงได้ 4 ไร่ต่อแปลง ถ้าพึ่งสระในแปลงเลี้ยงได้ 4.75 ไร่ จึงนับว่ามาก ($4.75 \text{ ไร่} + 4.00 \text{ ไร่} = 8.75 \text{ ไร่}$) เพราะจะทำการเกษตรได้อย่างสมบูรณ์เพียง 8.75 ไร่เท่านั้น อีก 6.25 ไร่ ต้องอาศัยน้ำฝนจากธรรมชาติ (ทรงใช้คำว่าเทวดาเลี้ยง) แต่ว่าในรอบปีจะมีระยะที่มีความจำเป็นต้องใช้น้ำและจะมีฝนตกทำให้เก็บเป็นน้ำสำรองได้ อ่างและสระจะทำหน้าที่เฉลี่ยน้ำฝน (Regulator) จึงน่าจะใช้น้ำใช้เพียงพอ
3. การลงทุนค่อนข้างสูง ดังนั้นเกษตรกรจึงต้องได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือจากภายนอก เช่น หน่วยงานของราชการ องค์กร มูลนิธิต่าง ๆ รวมถึงภาคเอกชน โดยไม่ต้องให้เกษตรกรสิ้นเปลืองค่าดำเนินการ

ข้อควรระมัดระวังสำหรับทฤษฎีใหม่

นันทิย์ กมลศิริพิชัยพร (2549 : 312-314) ได้สรุปข้อพึงระมัดระวังในการดำเนินการตามแนวทางทฤษฎีใหม่ ดังนี้

1. ทฤษฎีใหม่เป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ ซึ่งยังล่อแหลมและมีอัตราเสี่ยงอยู่เพราะยังไม่มีผลที่ชัดเจน ฉะนั้นเกษตรกรควรขอรับคำปรึกษาแนะนำจากเจ้าหน้าที่ด้วย
2. ทฤษฎีใหม่ไม่ได้เป็นการแจกจ่ายที่ดิน แต่เป็นการดำเนินการในที่ดินของเกษตรกรเอง
3. ก่อนจะขุดสระน้ำต้องพิจารณาลักษณะดินด้วย ว่าสามารถเก็บกักน้ำได้หรือไม่
4. การขุดสระน้ำ ควรที่จะรักษาผิวหน้าดินที่มีความอุดมสมบูรณ์เอาไว้ให้ได้มากที่สุด
5. การขุดสระน้ำมีค่าใช้จ่ายสูง เกษตรกรอาจจะไม่สามารถแบกรับภาระในส่วนนี้ได้ ฉะนั้นมูลนิธิและหน่วยงานราชการต้องช่วยเหลือเกษตรกร
6. ควรจะต้องมีแหล่งน้ำขนาดใหญ่ที่สามารถจัดทำระบบส่งน้ำเพื่อเชื่อมต่อมายังสระน้ำที่ขุดไว้ในแปลงเพื่อเป็นการสำรองเอาไว้ใช้ในชวงฤดูแล้ง
7. ควรเน้นกับเกษตรกรที่ทำนา ทำไร่เป็นหลักอยู่เดิม เกษตรกรที่อยู่ในเขตทำสวน ไม้ยืนต้น และสวนผลไม้อยู่แล้วไม่จำเป็นต้องเปลี่ยนมาทำเกษตรทฤษฎีใหม่
8. เจ้าหน้าที่จะต้องมีความเข้าใจในเรื่องทฤษฎีใหม่อย่างถ่องแท้ สำหรับการเผยแพร่ นั้นจะต้องมีรูปแบบ วิธีการอยู่ในแนวทางเดียวกัน

นอกจากนี้มูลนิธิบูรณชนบทแห่งประเทศไทย (2555) ยังได้กล่าวถึงข้อสำคัญที่ควรพิจารณาในการดำเนินการทฤษฎีใหม่ นอกเหนือจากที่กล่าวมาแล้ว ดังนี้

1. ขนาดของพื้นที่ไม่ใช่หลักเกณฑ์ที่ตายตัว หากพื้นที่การถือครองของเกษตรกรมีน้อยหรือมากกว่า 15 ไร่ ก็สามารถนำอัตราส่วน 30 : 30 : 30 : 10 ไปปรับใช้ได้
2. ควรปลูกพืชหลากหลายชนิด เช่น ข้าวเป็นพืชหลัก ไม้ผล ผัก พืชไร่และพืชสมุนไพร อีกทั้งยังมีการเลี้ยงปลาหรือสัตว์อื่น ๆ ซึ่งเกษตรกรสามารถนำมาบริโภคได้ตลอดปีเป็นการลดค่าใช้จ่ายในส่วนของอาหารสำหรับครอบครัวและส่วนที่เหลือสามารถจำหน่ายเป็นรายได้แก่ครอบครัวอีกด้วย
3. ความร่วมมือร่วมใจของชุมชนจะเป็นกำลังสำคัญในการปฏิบัติตามหลักทฤษฎีใหม่ เช่น การลงแรงช่วยเหลือกันหรือที่เรียกว่า “ลงแขก” นอกจากจะทำให้เกิดความรักความสามัคคีในชุมชนแล้วยังเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการจ้างแรงงานได้อีกด้วย

จากข้างต้นที่กล่าวมาแล้วนั้น จึงสามารถสรุปข้อควรทำและไม่ควรทำตามหลักการทฤษฎีใหม่ ดังตารางที่ 9.1

ข้อควรทำ	ข้อไม่ควรทำ
1. ปรับอัตราส่วนที่กำหนดไว้ให้เหมาะสมกับพื้นที่และสภาพแวดล้อม (30 : 30 : 30 : 10)	1. อย่าคิดว่าถ้ามีพื้นที่น้อยหรือมากกว่า 15 ไร่ จะทำทฤษฎีใหม่ไม่ได้
2. ควรศึกษาสภาพดินก่อนดำเนินการขุดสระ ว่า จะสามารถเก็บน้ำได้หรือไม่ โดยการปรึกษาเจ้าหน้าที่	2. ไม่ควรเสียดายที่ดินส่วนหนึ่งที่จะต้องนำมาขุดสระน้ำ ถ้ามีสระน้ำอยู่แล้วไม่จำเป็นต้องขุดสระใหม่ เพียงแค่ปรับปรุงให้เก็บน้ำได้
3. ต้องปลูกข้าวให้เพียงพอต่อการบริโภคในครัวเรือนตลอดทั้งปี	3. อย่าทำลายหน้าดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ ในขณะที่ขุดสระน้ำ
4. ควรนำหน้าดินจากการขุดสระน้ำไปถมไว้ในบริเวณที่จะทำการเพาะปลูก	4. ไม่ควรปลูกพืชหรือไม้ยืนต้นที่ต้องการน้ำมาก บริเวณรอบสระน้ำ
5. ควรปลูกผักสวนครัว พืชสมุนไพรในบริเวณพื้นที่รอบบ้าน เพื่อลดค่าใช้จ่ายด้านอาหาร	5. ไม่ควรปลูกพืชชนิดเดียว
6. ควรเลี้ยงสัตว์ที่เกื้อกูลต่อกัน เช่น เป็ด ไก่ หมู บริเวณขอบสระน้ำหรือบริเวณบ้าน	6. หากดำเนินการด้านเกษตรกรรมอื่นได้ผลอยู่แล้ว ไม่ควรปรับเปลี่ยนมาทำทฤษฎีใหม่
7. ควรเลี้ยงปลาในสระน้ำ เพื่อการบริโภคและนำไปจำหน่ายเป็นรายได้เสริม	7. หากสภาพภูมิประเทศไม่เหมาะสม ทำทฤษฎีใหม่ไม่ได้ ก็ต้องหาหนทางอื่นที่เหมาะสมต่อไป
8. ควรปลูกหญ้าแฝกเพื่อป้องกันการพังทลายรอบสระน้ำ	8. อย่าท้อถอยและอย่าเกียจคร้านในการทำการเกษตรทฤษฎีใหม่
9. ควรสร้างความสามัคคีในท้องถิ่น โดยรูปแบบการลงแขกหรือการลงแรงร่วมกัน	
10. ควรมีการปรึกษาเจ้าหน้าที่ หน่วยงานราชการ	

ตารางที่ 9.1 สรุปข้อควรทำและไม่ควรทำตามหลักการทฤษฎีใหม่

ที่มา : ปรับปรุงจาก นันทนีย์ กมลศิริพิชัยพร (2549 : 313-314)

ดังนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ทฤษฎีใหม่เป็นทฤษฎีที่ว่าด้วยการบริหารจัดการที่ดินและน้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งเป็นการพัฒนาตามบริบทของสังคมไทยที่ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศมีวิถีการดำเนินชีวิตทางด้านเกษตรกรรม เมื่อจะทำการพัฒนาด้วยทฤษฎีใหม่จำเป็นต้องศึกษาเรียนรู้ให้เกิดความรอบคอบ เพราะผลที่ได้รับสำหรับราษฎร ก็คือเป็นการลดค่าใช้จ่ายและค่าอาหารบางส่วน เพราะต่างคนก็ต่างมีอาหารส่วนตัวหลังบ้าน มีทั้งพืชผักสวนครัว ผลไม้ ปลา ไก่ เป็ด แม้กระทั่งไข่ไก่

ไข่เปิด ที่สามารถนำเก็บมากินได้ตลอดเวลาและยังอาจนำผลผลิตที่มีอย่างหลากหลายแตกต่างกัน มาแลกเปลี่ยนระหว่างกันได้อีกด้วย ดังนั้นจึงเป็นความประหยัดที่แฝงด้วยความเอื้ออาทรระหว่างกัน ซึ่งทฤษฎีใหม่นี้จะต้องปรับประยุกต์ให้เกิดความเหมาะสมกับสภาพภูมิประเทศและสิ่งแวดล้อมของพื้นที่กับทั้งยังต้องได้รับการสนับสนุนอย่างจริงจังทั้งจากภาครัฐ ภาคเอกชนและองค์กรต่าง ๆ ด้วยจึงจะประสบความสำเร็จและเกิดประโยชน์สูงสุด

ความสำคัญและความสำเร็จของทฤษฎีใหม่

ภูษณ ปรีภัยปราโมทย์ (2542 : 92-93) ได้ทำการศึกษาแนวทางของทฤษฎีใหม่อย่างลึกซึ้งพบว่า ทฤษฎีใหม่เป็นทฤษฎีการพัฒนาที่ทรงด้วยพลาณภาพยิ่ง ทั้งในแง่ของกระบวนการในการสร้างทฤษฎี การอธิบาย การทำนายและการประยุกต์ใช้ในทางปฏิบัติ กล่าวคือพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงใช้แนวทางแห่งประสบการณ์นิยมทั้งแบบนิรนัย (Deduction) และอุปนัย (Induction) มาจัดระเบียบเรียบเรียงเป็นทฤษฎีขึ้น โดยอาศัยตรรกวิทยาหรือหลักเหตุผลและข้อเท็จจริงที่พระองค์ทรงประสบมาด้วยตนเอง จากการที่ได้ทรงปฏิบัติภารกิจในการเยี่ยมเยียนและแก้ไขปัญหามาให้แก่ราษฎรและเกษตรกรในเขตชนบททั่วทุกแห่งหน จนกระทั่งพระองค์ได้ทอดพระเนตรและเล็งเห็นว่าการทำการเกษตรแบบผสมผสานโดยแบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วน ในอัตราส่วน 30 : 30 : 30 : 10 ใช้สำหรับขุดสระน้ำ ทำนา ปลูกพืชไร่ พืชสวน ที่อยู่อาศัยและอื่น ๆ ตามลำดับ จะทำให้เกษตรกรสามารถผลิตข้าวพอกินตลอดทั้งปี และยังมีน้ำเพียงพอที่จะปลูกพืชไร่และพืชสวนได้ ในสระน้ำใช้เป็นที่เลี้ยงปลาเพื่อใช้บริโภคในครัวเรือนและเพื่อจำหน่าย จะช่วยให้เกษตรกรมีความพอเพียงและพึ่งตนเองได้ ในการจัดแบ่งพื้นที่นี้ พระองค์ทรงดำริและคำนวณตามหลักวิชา เพื่อให้การใช้ทรัพยากรเกิดประโยชน์สูงสุด คำอธิบายในทฤษฎีใหม่เป็นเรื่องที่เข้าใจกันได้โดยง่าย สามารถนำไปปฏิบัติได้อย่างไม่ลำบากนัก แต่การจะให้ผลบังเกิดขึ้นได้จะต้องมีข้อสมมติเบื้องต้นเกี่ยวกับครัวเรือนของเกษตรกร ซึ่งเป็นที่ยอมรับหรือตกลงบางประการ ดังนี้ (กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2541 : 2)

1. เกษตรกรมีพื้นที่น้อย ประมาณ 15 ไร่ (น้อยกว่าอัตราการผลิตเฉลี่ย 25 ไร่)
2. อยู่ในเขตเกษตรใช้น้ำฝน ฝนตกไม่ชุกนัก (ภาคกลาง ภาคอีสาน ภาคเหนือ)
3. สภาพของดินสามารถขุดบ่อกักเก็บน้ำ เพื่อใช้อุปโภคบริโภคได้
4. เกษตรกรมีฐานะค่อนข้างยากจน มีสมาชิกครอบครัวปานกลาง (5-6 คน)
5. ไม่มีอาชีพหรือแหล่งรายได้อื่นที่ดีกว่าบริเวณใกล้เคียง

ทั้งนี้จะเห็นได้ว่า ข้อสมมติของทฤษฎีใหม่ดังกล่าวมีความสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของเกษตรกรไทย

การที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงตั้งชื่อแนวพระราชดำริว่า ทฤษฎีใหม่และพระราชทานอนุญาตให้นำออกเผยแพร่ นั้น พระองค์ทรงได้ทำการทดลองในหลายพื้นที่ ทรง

มอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำการทดลองเพิ่มอีกหลายแห่ง และศึกษาข้อมูลติดต่อกันอีกเป็น เวลาหลายปี เพื่อพิสูจน์หรือยืนยันทฤษฎีนี้ หากได้รับความสำเร็จก็ขยายผลต่อไป หากไม่ได้รับความสำเร็จก็ต้องปรับปรุงวิธีการให้เหมาะสม นับว่าวิธีการดังกล่าวนี้เป็นขั้นตอนของการสร้างทฤษฎี โดยแท้จริง

ด้วยเหตุผลดังกล่าวมาข้างต้น ทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว จึงเป็นทฤษฎีที่เป็นที่ยอมรับและได้รับการกล่าวถึงอย่างแพร่หลาย จนบรรดานักคิดและนักวิชาการชั้นนำของ ประเทศไทยหลายแขนงต่างเรียกร้องและเสนอแนะให้รัฐบาลนำทฤษฎีใหม่มาใช้ผสมผสานกับระบบ เศรษฐกิจแบบพึ่งพาการส่งออก โดยให้บรรจุลงในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติพร้อมกับการเผยแพร่แนวคิดทฤษฎีใหม่ รวมทั้งผลของการนำทฤษฎีใหม่ไปใช้ในพื้นที่ต่าง ๆ ที่ประสบผลสำเร็จ และส่งผลให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่ที่ดี มีรายได้สามารถพึ่งพาตนเองได้อย่างไม่ขัดสน

กรมการปกครอง (2551 : 26-31) ได้เสนอตัวอย่างของเกษตรกรผู้ประสบความสำเร็จพออยู่ พอกินจากการนำทฤษฎีใหม่ไปใช้ เช่น

นายแส้ เทพเนา (ลุงแส้) เป็นเกษตรกรชาวจังหวัดบุรีรัมย์ อยู่ที่อำเภอโนนสุวรรณ ที่ได้ นำแนวคิดเศรษฐกิจชุมชนพึ่งตนเอง โดยทำการเกษตรตามแนวทางทฤษฎีใหม่หรือเกษตรผสมผสานไป ลงมือปฏิบัติจริง ซึ่งแต่เดิมลุงแส้ได้ประสบกับปัญหาต่าง ๆ จากการทำอาชีพการเกษตรมานานสิบปี แต่ด้วยความสู้ชีวิตและความอดทนไม่ย่อท้อต่อความยากลำบาก ลุงแส้จึงได้แบ่งพื้นที่ส่วนหนึ่งเข้าร่วม โครงการทฤษฎีใหม่ โดยแบ่งพื้นที่จำนวน 15 ไร่ เพื่อปลูกข้าวเป็นหลัก พื้นที่ 7 ไร่ ขุดเป็นสระสำหรับ กักเก็บน้ำ เพื่อเอาไว้ใช้ตลอดปี พื้นที่ 20 ไร่ เป็นสวนผลไม้ต่าง ๆ ที่ให้ผลผลิตสามารถเก็บเกี่ยวได้ ตลอดปี และพื้นที่ 1 ไร่ ไว้ใช้สำหรับเป็นที่อยู่อาศัยและปลูกพืชสมุนไพร เลี้ยงเป็ด ไก่และหมูหลุม ส่วนในสระน้ำลุงแส้ นำพันธุ์ปลาต่าง ๆ มาปล่อย โดยเฉพาะปลากินพืช เช่น ปลานิล ปลาสวาย ส่วน ปลาอื่น ๆ จะมาเองตามธรรมชาติในฤดูน้ำหลาก เป็นต้น สามารถนำไปบริโภคในครัวเรือนและนำไป แจกจ่ายเพื่อนบ้าน บางส่วนก็นำไปขาย นอกจากนี้บริเวณรอบ ๆ บ่อและในบ่อยังปลูกพืชสวนครัว และพืชน้ำที่สามารถนำมาเก็บกิน เพื่อแม่แก่คนอื่นได้อย่างสม่ำเสมอ จึงทำให้ครอบครัวลุงแส้มีความ พออยู่พอกินอย่างไม่มีขัดสน

นายสุวรรณ กันภัย เกษตรกรในหมู่บ้านสำโรง ตำบลสนม จังหวัดสุรินทร์ เป็นผู้ที่มีการศึกษา ระดับชั้นประถม 4 เคยผ่านการทำงานในเมืองแร่ที่จังหวัดทางภาคใต้และงานก่อสร้าง รวมทั้ง ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมมาหลายปี จนรู้ตัวว่าสุขภาพย่ำแย่จึงเดินทางกลับบ้านเกิด เพื่อทำนา ระยะเวลา นายสุวรรณ ทำนาเชิงเดี่ยวแต่ทำเท่าไรก็ไม่ทำให้มีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้นกลับมีหนี้สิน จึง ได้ตัดสินใจเปลี่ยนมาเป็นการทำการเกษตรแบบผสมผสานในเนื้อที่ 9 ไร่ โดยนายสุวรรณได้แบ่งพื้นที่ สำหรับปลูกข้าว จำนวน 2 ไร่ และขุดสระน้ำขนาดใหญ่จำนวน 3-4 สระ มีต้นมะนาวที่ให้ผลผลิตทั้งปี กว่า 100 ต้น ชมพู่กว่า 100 ต้น พืชผักสวนครัว อาทิ หอม ยี่หระ สะระแหน่ กะเพรา โหระพา พริก

และอื่น ๆ รวมถึงพืชสมุนไพรชนิดต่าง ๆ นอกจากพืชผักสวนครัวและผลไม้แล้ว ปลาหลากหลายชนิดที่อยู่ในสระยังแปรเป็นรายได้สู่ครอบครัวได้อีกทางหนึ่ง หากถามว่า ใช้อะไรเลี้ยงปลาจึงได้ปลามากมายขนาดนี้ นายสุวรรณจะตอบว่า ...ผมไม่ได้เลี้ยงปลาแต่ปลาเลี้ยงผม... เนื่องจากการเลี้ยงปลาของนายสุวรรณนั้นเป็นการเลี้ยงตามธรรมชาติโดยอาหารปลาก็คือเศษผักที่อยู่ในสวนนั่นเอง

นายขวัญใจ แก้วหาวงษ์ หรือลุงขวัญใจ ซึ่งเป็นหัวหน้าศูนย์เกษตรพอเพียงตามแนวพระราชดำริ อ่างเก็บน้ำห้วยบุ บ้านเหล่านกยูง ตำบลดงมะไฟ อำเภอเมือง จังหวัดสกลนคร จบการศึกษาแค่ชั้น ป.6 แต่ลุงขวัญใจก็ไม่เคยย่อท้อในการศึกษาหาความรู้เรื่องราวดี ๆ ด้านการเกษตรภายในศูนย์การศึกษาพัฒนาภูพานอันเนื่องมาจากพระราชดำริ มาปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในสวนเกษตรใกล้บ้าน ซึ่งตั้งอยู่บนเนื้อที่ 20 ไร่เศษ ที่ปัจจุบันถูกแปลงเป็นสวนเกษตรทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ ประกอบด้วยพื้นที่นา 14 ไร่ สระน้ำ 2 ไร่ ไม้ผลและกล้วย 2 ไร่ ปลูกพืชผักต่าง ๆ หลังฤดูทำนา อาทิ แตงกวา ฟักทอง ถั่วฝักยาว 2 ไร่ ปลูกอ้อย 2 ไร่ เลี้ยงกบแม่พันธุ์ 200 ตัว เลี้ยงผึ้งชันโรงและเลี้ยงไก่พื้นเมือง เป็ดเทศและไก่ดำอีก 35 ตัว ลุงขวัญใจเล่าว่า ..แต่ก่อนพื้นที่ตรงนี้กันดารมากไม่มีน้ำปลูกอะไรก็ไม่ขึ้น พอดีช่วงนั้นศูนย์ภูพานเขาเปิดอบรมงานด้านการเกษตรก็เลยไปลองดู ก็รู้สึกดีมาก ๆ มีตัวอย่างให้เห็นชัดเจนเลยนำมาทดลองทำที่บ้าน เริ่มจากการฟื้นฟูดิน นำพืชผักมาปลูกโดยยึดรูปแบบเกษตรทฤษฎีใหม่ตามพระองค์ท่าน เมื่อสงสัยหรือปัญหาอะไรก็สอบถามไปยังเจ้าหน้าที่ของศูนย์ถ้ามีเวลาก็เข้าไปดูของจริงที่ศูนย์เลย...

ลุงขวัญใจเผยที่มากกว่าจะถึงวันนี้ ปัจจุบันสวนเกษตรแห่งนี้ทำรายได้ให้เจ้าของสวนไม่ต่ำกว่าวันละ 400-500 บาท หรือเฉลี่ยเดือนละ 25,000-30,000 บาท ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับช่วงเวลาและฤดูกาลให้ผลผลิตของพืชผักชนิดนั้น ๆ ด้วย จึงนับเป็นเกษตรกรต้นแบบแห่งเทือกเขาภูพานในการนำความรู้ตามแนวพระราชดำริเกษตรทฤษฎีใหม่จากศูนย์ภูพานมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในพื้นที่ดินทำกินของตัวเอง จนกระทั่งในวันนี้สวนเกษตรของลุงขวัญใจได้กลายเป็นศูนย์เรียนรู้เกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อให้คนในชุมชนและพื้นที่ใกล้เคียงได้เข้ามาศึกษาเรียนรู้เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในพื้นที่ดินทำกินของตัวเองต่อไป (เกษตรพอเพียง, 2557)

การนำทฤษฎีใหม่ไปใช้ในการพัฒนาชุมชน

สนธยา พลศรี (2547 : 227) ได้อธิบายไว้ว่า ทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนได้ ดังนี้

1. ทฤษฎีใหม่ เป็นทฤษฎีที่เกิดจากพระปรีชาสามารถของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่มีลักษณะบูรณาการ ผ่านการทดลองโดยกระบวนการทางวิทยาศาสตร์ที่พระองค์ทรงมีแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ผ่านโครงการต่าง ๆ อาทิ โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ โครงการหลวง ซึ่งเป็นแนวทางปฏิบัติที่สามารถให้ผลได้จริงและสามารถนำไปใช้อย่างได้ผล

2. ทฤษฎีใหม่ มุ่งเน้นการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาประเทศไทยและชุมชนไทยบนพื้นฐานของภูมิปัญญาของคนไทยที่มีความสืบเนื่อง ถ่ายทอดต่อกันมายาวนาน จึงมีความเหมาะสมกับการพัฒนาประเทศไทยและชุมชนไทย เพียงแต่ต้องปรับปรุงให้เหมาะสมกับพื้นฐานและบริบทของชุมชนแต่ละแห่ง

3. ประเทศไทยดำเนินการพัฒนาประเทศโดยใช้แนวทางการพัฒนาตามแนวคิดทุนนิยมตะวันตกมากกว่า 50 ปี การพัฒนาในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาได้เกิดปัญหาต่าง ๆ มากมาย โดยเฉพาะวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจที่กำลังประสบปัญหาในปัจจุบัน สาเหตุสำคัญเป็นเพราะคนไทยไม่สามารถพึ่งพาตนเองในทางเศรษฐกิจได้ มีการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยเกินตัว ไม่สามารถแข่งขันทางเศรษฐกิจกับประเทศทุนนิยมที่ร่ำรวยกว่าได้ จึงสามารถกล่าวได้ว่า การพัฒนาประเทศตามแนวคิดของประเทศทุนนิยมตะวันตกนั้นไม่เหมาะสมกับประเทศไทยอีกแล้ว ในขณะที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงทดลองแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมไทยและก่อเกิดผลความสำเร็จเป็นอย่างดี มีความเหมาะสมกับคนไทยและประเทศไทย จึงสมควรอย่างยิ่งที่คนไทยโดยเฉพาะรัฐบาลไทย นักวิชาการ นักพัฒนาจะได้นำทฤษฎีใหม่มาใช้ในการแก้ปัญหาและพัฒนาประเทศทั้งในระยะสั้นและระยะยาวอย่างจริงจัง

4. ทฤษฎีใหม่มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรรายย่อยซึ่งเป็นคนส่วนใหญ่ของประเทศ เพื่อให้มีฐานะความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นตามลำดับ กระทั่งมีเศรษฐกิจพอเพียงรวมพลังกันจนชุมชนมีความเข้มแข็งและพึ่งตนเองได้ อันจะนำไปสู่การทำธุรกิจขนาดใหญ่ได้ นับเป็นการผสมผสานหรือการบูรณาการแนวทางในการพัฒนาชุมชนที่ถูกต้องและเหมาะสม ทั้งนี้ได้ผ่านการพิสูจน์ ทดลองมาแล้วจนประสบความสำเร็จ

5. ในปัจจุบันหน่วยงานราชการ ภาคเอกชนและองค์กรพัฒนาเอกชนได้หันมาให้ความสนใจต่อทฤษฎีใหม่และนำมาใช้เป็นนโยบาย แนวทางสำหรับการพัฒนาเป็นอย่างมาก จึงสมควรที่จะต้องศึกษาและทำความเข้าใจในทฤษฎีใหม่ให้เป็นไปตามพระราชดำริ พระราชประสงค์อย่างจริงจังและถูกต้อง เพื่อการดำเนินงานพัฒนาให้ประสบความสำเร็จตามที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงตั้งพระราชหฤทัยไว้

จากทั้งหมดที่กล่าวมาแล้ว อาจกล่าวได้ว่าทฤษฎีใหม่เป็นองค์ความรู้ที่ยิ่งใหญ่ทางความคิดของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงพระราชทานให้แก่พสกนิกรปวงชนชาวไทยสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในด้านต่าง ๆ ที่หลากหลาย ความสำเร็จของการนำแนวคิดทฤษฎีใหม่ไปสู่การปฏิบัติจะเป็นจริงมากน้อยเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับความสามัคคีและความร่วมมือของภาคส่วนในชุมชนทั้งที่เป็นภาครัฐและภาคเอกชน

สรุป

ทฤษฎีใหม่เป็นแนวพระราชดำริที่เป็นส่วนหนึ่งของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงที่ชี้ให้เห็นถึงการบริหารจัดการทรัพยากรที่ดินและทรัพยากรน้ำให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการผลิตเพื่อยังชีพของเกษตรกรและเพื่อให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดี พอมีพอกิน สามารถพึ่งพาตนเองได้ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงทดลองครั้งแรกที่ตำบลห้วยบง อำเภอเมือง จังหวัดสระบุรีบริเวณใกล้วัดมงคลชัยพัฒนา ซึ่งเป็นผลสำเร็จและสามารถใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ด้านเกษตรทฤษฎีใหม่ได้ สังคมไทยส่วนใหญ่เป็นสังคมเกษตรกรรม มีความอุดมสมบูรณ์และมีความหลากหลายของทรัพยากรธรรมชาติผู้คนเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสอดคล้องกับธรรมชาติ มีวิถีของการดำรงชีวิต การผลิต ประเพณีวัฒนธรรมและภูมิปัญญาที่หลากหลาย ที่เกิดกระบวนการเรียนรู้จากปัญหาในสภาพแวดล้อมที่แตกต่างกันของแต่ละท้องถิ่น ผู้คนดำรงชีวิตอยู่บนฐานของเกษตรกรรมเพื่อยังชีพเป็นหลัก ชุมชนมีความสัมพันธ์แบบเครือญาติ ช่วยเหลือค้ำจุนซึ่งกันและกัน มีระบบเศรษฐกิจพื้นฐานที่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนและแบ่งปันกันด้วยน้ำใจเอื้ออาทร สามารถสร้างความพอเพียงให้กับครอบครัวและชุมชนได้ สังคมจึงมีความสุข

แนวปฏิบัติพื้นฐานของทฤษฎีใหม่ประกอบไปด้วยสามขั้นตอน คือขั้นที่หนึ่ง ทำการแบ่งพื้นที่ออกเป็น 4 ส่วน ด้วยอัตราส่วน 30 : 30 : 30 : 10 (นาข้าว พืชสวนพืชไร่ สระน้ำ ที่อยู่อาศัย) เป็นการดำเนินการให้มีความพอเพียงที่จะเลี้ยงตัวเองได้ ขั้นตอนที่สอง คือเมื่อเกษตรกรสามารถผลิตได้แล้วก็ทำการรวมตัวกันเป็นกลุ่ม เป็นสหกรณ์เพื่อทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การตลาด ความเป็นอยู่ การศึกษา เพื่อก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชน คราวเรือนอยู่ดีกินดี หลังจากนั้นเข้าสู่ขั้นตอนที่สาม ซึ่งเป็นการดำเนินการธุรกิจชุมชน มีการติดต่อประสานงานกับหน่วยงานภายนอกชุมชน เพื่อการสนับสนุนเงินทุนและสนับสนุนการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน โดยทุกฝ่ายต่างก็สร้างประโยชน์เกื้อกูลซึ่งกันและกัน

จะเห็นได้ว่า ทฤษฎีใหม่ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเป็นไปตามหลักการพัฒนาชุมชนอย่างแท้จริง กล่าวคือทรงมุ่งช่วยเหลือพัฒนาประชาชนให้เกิดการพึ่งตนเองได้ ด้วยเหตุที่สังคมไทยยังมีคนจำนวนมากที่ใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนชนบท ดังนั้นการพัฒนาชุมชนตามแนวทางทฤษฎีใหม่จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยเฉพาะชุมชนชนบทที่ถือเป็นรากฐานที่มั่นคงและเป็นตัวกำหนดความมีเสถียรภาพของประเทศชาติ